

facimus quod alter cupit, etiamsi ille nec jusserit, nec forte jubere potuerit.

Adde, quod non sine causa Gregorius ita humiliter cum Imperatore loquebatur: si quidem eo tempore Imperator dominium temporale in urbem Romanam obtinebat, et Gregorius ejus ope et amicitia vehementer indigebat, ut tam ipse, quam bona temporalia Ecclesiae suae, et populus Romanus a Longobardorum gladiis et furore defenderent. Multum etiam in administranda Republica ipsa temporali Imperator qui procul aberat Gregorii opera utebatur, ut ex epistolis allegatis perspicui potest, et certe de his rebus, quas Imperatoris nomine Gregorius faciebat, eidem Imperatori rationem reddere tenebatur.

Absolute tamen, si personam cum persona comparemus, Imperator ovis erat, Pontifex pastor; proinde Imperatorem Pontifex iudicare, non Pontifex ab Imperatore iudicari debebat, ut ex eo clarissime colligi potest, quod pios Imperatores pii Pontifices saepe iudicarent, ut Philippum Fabianus, Theodosium Ambrosius, Arcadium Innocentius: nusquam autem Imperatores pii pios Pontifices iudicasse, aut eisdem imperasse leguntur, ut Nicolaus in epistola ad Mich. multis testimoniis probat. Neque id Gregorius aut ignoravit, aut tacuit: nam in illa ipsa epistola 31. libr. IV, quam Calvinus citat, etsi servum se Imperatoris dicat; tamen addit, debere Imperatorem sacerdotibus reverentiam exhibere: quod certe inferioris est, non superioris. Ibidem profert Constantini exemplum, qui Episcopos, etiam volentes et petentes, iudicare ausus non est. Quod exemplum profecto nunquam Gregorius protulisset, si ab Imperatore Pontificem iudicari debere credidisset.

Denique ibidem, cum ab Imperatore Gregorius simplex appellatus esset; non tacuit, gravem eo verbo sibi injuriam esse factam, cum idem simplex et fatuus significare videantur. At quanta, quasso, esset injuria, si dominus servum, et iudex reum simplicem appellaret? Intellegebat igitur S. Gregorius quam personam in Ecclesia gereret, et quae sibi ab Imperatore reverentia deberetur, etsi interim partim ex humilitate, partim ex necessitate se illi subiceret. Vide epist. 47. et 44. libri XI indict. 6. et expositionem ejusdem sancti Gregorii in psalmum CI, qui est

unus ex poenitentialibus, et videbis Maurium tyrannice imperasse, et obedientiam, quam illi S. Gregorius exhibebat, coactam fuisse et non debitam.

CAPUT XXIX.

Solvuntur alia novem argumenta.

Sequuntur nunc argumenta, quae ex veteribus haereticis Jo. de Turcremata, et alii quidem proponunt. Primum argumentum. Dominus ipse Jesus Christus Imperatoriam potestatem supra se agnovit, cum ait Pilato Joan. X: *Non haberes potestatem adversus me ullam, nisi tibi datum esset desuper* (1). Multo igitur magis Papa Romanus, qui se Christi Vicarium nominat, Imperatoria potestati subijci deberet. Confirmatur ex Augustino in hunc locum, ubi aperte docet, potestatem Pilati in Christum fuisse a Deo, juxta illud Apostoli: *Non est potestas nisi a Deo*, Rom. XIII (2). Item, ex Bernardo qui in epist. 42. ad Henric. Episc. Senens. «Dicit, inquit, si audetis, sui praesulis Deum ordinationem nescire, cum Romani praesidis potestatem Christus super se quoque fateatur fuisse celsitus ordinatam.»

Respondeo: Christum sine dubio non fuisse subjectum de jure ulli homini, cum esset Deus ac Dei Filius, sed tamen sponte se subjecisse propter nos Pilati iudicio, non committendo ei super se aliquam auctoritatem, sed tolerando humiliter eam, quam habuit de facto, non de jure. Id quod ostendit Matt. XVII cum rogatus tributum docuit primum se non teneri, et deinde jussit dari propter scandalum tollendum.

Ad locum illum Joan. XIX. dupliciter respondetur. Primum cum Cyrillo et Chrysostomo in hunc locum, loqui Dominum non de potestate jurisdictionis, sed de permissione divina, sine qua ne peccata quidem fieri possunt, ut sit sensus: «Non posses quidquam in me facere, nisi Deus permittere decrevisset,» de qua potestate intelligitur etiam illud Luc. XXII: *Hec est hora vestra, et potestas tenebrarum* (3).

Sed dices: Si de permissione Dominus lo-

quitur, quomodo statim subjungit: *Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum habet* (4)? Num Pilatum permisit Deus sententiam dicere in Christum, et Judaeos non permisit, ut illum Pilato traderent, et tamen invito Deo tradiderunt, et propterea magis peccaverunt? Respondeo: optime sequi posterioriorem sententiam ex priore, siquidem Dominus cum ait *Propterea*, non reddidit rationem solum cur Judaei magis peccarent quam Pilatus, sed etiam cur Pilatus ipse peccaret, etsi levius quam Judaei. Itaque hic est sensus eorum verborum. Quia non iustitia exigente, sed Deo solum permittente me crucifigis; propterea tu quidem peccas, sed magis tamen ille peccat, qui non solum iustitia non exigente, sed etiam odio impellente me tradidit tibi, toque clamoribus suis impulit, ut me crucifigeres.

Altera expositio est Augustini et Bernardi, qui docent, Christum loqui de vera potestate jurisdictionis, juxta quam sententiam optime etiam cohaerent cum superioribus illa verba: *Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum habet*. Est enim sensus: Tu me crucifigis, quia metuis offendere Caesarem, a quo habes tuam potestatem: et peccas quidem, quia magis Deo obedire deberes, quam hominibus; tamen magis peccat Judaeus, qui me tradidit tibi, quoniam ille non metu superioris potestatis, sed ex odio et invidentia me crucifigit.

Et quamquam prior expositio videtur magis literalis, tamen etiam haec posterior nihil habet adversum nos. Nam Pilatus dicitur habuisse in Christum potestatem, et revera habuit, non per se, sed per accedens; habuit enim ille per se potestatem in omnes Judaeos, qui Romano Imperio subjecti erant: porro Dominus oblati ei fuerat ut unus aliquis de numero privatorum Judaeorum; propterea etiam in ipsum ut sic oblatum potestatem habuit. Etsi enim suspicabatur Pilatus, Christum Dei Filium esse, non tamen ut Dei Filium, sed ut privatum Judaeum iudicavit. Quemadmodum si hoc tempore clericus quispiam mutato habitu Praetori offerretur iudicandus, posset Praetor ex auctoritate in eum animadvertere, et a culpa excusaretur, si ignorantia vere esset probabilis.

Argumentum secundum. Paulus Act. XXV Caesarem appellavit: *Ad tribunal*, inquit, *Caesaris sto, ibi me oportet iudicari*. Et infra:

Caesarem appello (2). Si Paulus Caesarem agnovit iudicem, certe etiam Petrus: pares enim Petrus et Paulus fuerunt.

Respondeo, Paulum appellasse ad Caesarem, quia de facto erat iudex ipsius, etsi non de jure. Ita enim respondet Joan. de Turcremata lib. II, cap. 96. Sum. de Eccl.

Addi potest quod appellavit ad Caesarem non tanquam superiorem Praesidis Judaeae, a quo accipiebat injuriam, neque enim aliter poterat liberare se ab injusto illi iudicio, nisi recurrendo ad superiorem Praesidem, et hoc ipse indicavit cum ait Act. XXVIII coactus sum appellare Caesarem.

Argumentum tertium. Paulus Rom. XIII. ait: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*; Et Petrus I. Pet. II: *Subiecti estote omni humanae creaturae propter Deum, sive Regi tanquam excellenti etc.* (3) In quibus locis sermo est de saecularibus Potestatibus, et nullus excipitur a subiectione, non Clericus, non Episcopus, non Papa, cum dicatur: *Omnis anima subdita sit*. Neque responderi potest, loqui Apostolos solum de Principibus sui temporis, qui Ethnici erant: nam Ecclesia, quae easdem lectiones semper repetit, satis aperte indicat, Paulum et Petrum loqui de Principibus omnibus, qui erant, et qui futuri erant.

Respondeo: tam Petrum, quam Paulum loqui generaliter, et hortari omnes subditos, ut suis superioribus pareant, tam spiritualibus, quam temporalibus. Ex qua sententia non potest deduci, Papam subjectum esse Regi, sed solum eum qui est subjectus, debere suo superiori obedientiam.

Quod sententiae illae generales sint, probatur; nam Paulus ait: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*. Ubi non restringit sermonem ad Potestatem saecularem, sed de omni potestate loquitur. Neque obstat exemplum de Regibus, qui gladium portabant: nam diligentius et expressius voluit Paulus de Rege loqui, quia eo tempore accusabantur Christiani seditionis et rebellionis, a calumniatoribus. Quocirca in fine generaliter concludit: *Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum, cui honorem, honorem, cui timorem, timorem etc.* (4) Pari ratione Petrus generaliter loquitur: *Subiecti, inquit, estote omni humanae creaturae*, id est, omni creaturae potestatem habenti, quamvis mox exemplum ponat de Rege, et Ducibus, propter

(1) Joan. XIX, 11. — (2) Rom. XIII, 1. — (3) Luc. XXII, 53.

(1) Joan. XIX, 11. — (2) Act. XXV, 10. — (3) Rom. XIII, 1; I. Petr. II, 13. — (4) Rom. XIII, 7.

eandem rationem, quam Paulus. Itaque B. Bernardus (ut supra citavimus) in epist. 183. ad Conrad. Imp. : « Legi, inquit, omnis animae potestatibus sublimioribus subdita sit, quam sententiam cupio vos custodire in exhibenda reverentia Petri Vicario, sicut ipsam vobis vultis ab universo servari Imperio. »

Argumentum quartum. In veteri Lege Rex judicabat, et deponebat Pontificem, nam Salomon, III. Reg. III, deposuit Abiathar, et constituit in ejus locum Sadoch; pari igitur ratione in novo Testamento Imperatoris Christiani erit, Christianum Pontificem judicare.

Respondeo : Primum negari potest similitudo, nam cum in veteri Testamento promissiones tantum temporales fuerint, et in novo spirituales et aeternae, ut docent Hieronymus lib. I cont. Pelagian, et in epist. ad Dard. de terra promiss. et Augustinus quæ. 33. in lib. Num. et lib. XIX cont. Faustum cap. 31. non mirum esset, si in testamento veteri summa potestas fuisset temporalis, in novo spiritualis.

Secundo dico : etiam in Testamento veteri fuisse Pontificem Rege majorem, ut docent Philo lib. de victimis, Theodoretus quæst. 1. in Levit. et Procopius in IV cap. Levit. et deducitur hoc tum ex cap. XXVII Num. ubi dicitur, quod ad Verbum Pontificis Eleazari, tam Princeps Josue, quam omnis populus ingredi, et egredi deberet : tum ex Levit. IV, ubi quatuor sacrificia instituuntur, ex quorum ordine et magnitudine colligitur ordo et dignitas personarum, pro quibus fiebant. Primum erat vituli pro Pontifice. Secundum etiam vituli pro toto populo. Tertium hirci, id est, vitius, pro Rege. Quartum caprae pro quolibet privato.

Ad illud de Salomone dico : eum non ut Regem, sed ut Prophetam et executorem divine justitiæ deposuisse Abiathar, substituto Sadoch. Nam ibidem III. Reg. II, dicitur Salomon amovisse Abiathar, ut impleret sermo Domini etc. (1)

Argumentum quintum. Christiani Imperatores sæpe judicaverunt, ac deposuerunt Pontifices : nam Constantius in exilium misit Liberium Papam : Justinianus, Sylvesterium : Theodoricus Rex Joannem I in carcerem conjecit. Otho I Joannem XIII deposuit, et in ejus locum Leonem VIII substi-

tuit. Henricus III Gregorium VI deposuit, et Clementem II ordinari jussit; de quibus omnibus plenæ sunt historiae illorum temporum.

Respondeo : hæc quidem facta sunt, sed quo jure, ipsi viderint. Certo Liberium injuste pulsus in exilium, testatur Athanasius in epist. ad solit. vit. agent. Idem de Sylvesterio Liberatus in Breviar. cap. 22. De Joanne I B. Gregorius lib. IV Dialog. cap. 30. et certum est Constantium, ac Theodoricum Arianos, Justinianum Eutychemianam fuisse. Itaque non magis mirum est, quod hæretici Principes Christianos Pontifices deposuerint tyrannico jure, quam quod Ethnici Imperatores eosdem passim occiderint.

Ab Othone I satis constat bono zelo, sed non secundum scientiam depositum esse Joannem XII. Fuit enim iste Joannes omnium Pontificum fere deterrimus. Atque ideo non mirum, si ipsi Imperator, qualis fuit Otho I, sed minus peritus rerum Ecclesiasticarum, judicaverit, cum potuisset deponi; præsertim cum multi Doctores idem senserint. Quocirca Otho Frisingensis lib. VI, cap. 23. ubi historiam hanc exposuit, modeste taxat Imperatorem : « Urum, inquit, licite fecerit an non, non est hujus temporis dicere. » Adde quod Otho non deposuit proprie Pontificem, sed a Concilio Episcoporum deponi curavit, quod Concilium non tam concilium quam conciliabulum fuit, et ideo paulo post abrogatum, ut probat ex historicis illius temporis Card. Baronius tom. X. Annalium, de Henrico III, etc.

De Henrico III minor est difficultas, nam ut constat ex eodem Othone Frisingensi lib. VI, cap. 32. Imperator Henricus non deposuit Gregorium, sed persuasit illi ut cederet, quia videbatur simoniace ingressus; illo vero sponte cedente, electus fuit Clemens. Addit præterea Leo Ostiensis, qui ipso tempore floruit lib. II Chron. Cassinen. cap. 80. Concilium Episcoporum fuisse coactum, et ab Imperatore invitatum fuisse Pontificem, ut Synodo præsideret, ut quamvis ipsius Pontificis causa ageretur, ipse tamen summus judex esset : ipsum autem graviter compunctum errorum veniam postulasse, et se sponte Pontificatu abdicasse.

Argumentum sextum. Pontifices ipsi se Imperatoribus subjectos fatentur. Nam Gregorius apud Gratian. can. Si quis II, quæst.

7 : « Si quis, inquit, nos super his redarguere voluerit, veniat ad sedem Apostolicam, ut ibi ante confessionem B. Petri mecum juste deceret, quatenus ibi unus ex nobis sententiam suscipiat suam. » Item Adrianus Papa I Carolo Magno concessit jus eligendi Romanum Pontificem, et ordinandi Apostolicam Sedem, ut habetur distinct. 63. can. Adrianus; quod idem diu postea iterum concessit Leo VIII, Othoni I, ut habetur eadem dist. 63. can. in Synodo. Item Leo IV petit judices a Ludovico Imperatore, et eorum sententiæ se paritum pronuntiat, ut habetur can. Nos si incompetenter II. q. 7.

Respondeo : illud Gregorii non invenitur in ejus operibus. Deinde non provocat Gregorius ad iudicium hominum, sed Dei. Videtur enim loqui de disceptatione per juramentum et de expectatione divina sententiæ, quæ sæpe statim contra perjuros fertur. Adrianus et Leo non concesserunt Imperatori nisi ut confirmaret, vel infirmaret electionem novi Pontificis, et ordinaret Romanam Ecclesiam quoad temporalem principatum; ex quo non sequitur, eum habuisse potestatem super Pontificem. Et duo illa privilegia Imperatori concessa ob frequentia schismata qua tunc erant, et propter frequentes hostes Longobardos et Græcos, qui Ecclesiam Romanam assidue vexabant, causis illis cessantibus, revocata fuerunt. Adde quod canones illi non videntur legitimi, cum non aliunde eos Gratianus collegerit, quam ex simpliciter narratione Sigeberti historici, et contrarium probetur ex consuetudine illius temporis ut probat Card. Baronius tom. IV. Annalium. Leo IV, subjecte se iudicio discretivo, non coactivo Imperatoris, ut ex illo ipso capite aperte colligitur.

Argumentum septimum. Licet unicuique Pontificem occidere, si ab illo injuste invadatur; multo igitur magis licet Regibus vel Concilio deponere Pontificem, si is Republicam perturbet, vel animas malo suo exemplo nitatur occidere.

Respondeo : negando consequentiam, quoniam ad resistendum invasori et se defendendum, non requiritur ulla auctoritas; neque est opus ut qui invaditur sit iudex et superior eo a quo invaditur; at ad iudicandum et puniendum, requiritur auctoritas. Itaque sicut licet resistere Pontifici invadenti corpus, ita licet resistere invadenti animas, vel turbanti Republicam, et multo magis si

Ecclesiam destruere niteretur : licet, inquam, ei resistere, non faciendo quod jubet, et impediendo ne exequatur voluntatem suam; non tamen licet eum judicare, vel punire, vel deponere, quod non est nisi superioris. Vide de hac re Cajetanum tract. de auctor. Papæ et Conc. cap. 27. Et Joan. de Turrecremata lib. II, cap. 106.

Argumentum octavum. Pontifex subjectus est vere in foro conscientie suo confessorio tanquam Dei ministro; cur ergo non poterit esse subjectus in foro exteriori alicui Principi, qui etiam est Dei minister?

Respondeo : ratio diversitatis est, quia in foro conscientie confessorius est merum instrumentum Dei, ita ut potius Deus per hominem iudicet, quam ipse homo; id quod apparet, tum ex eo, quod confessorius non potest penitentem omnino invitum cogere ad penam subeundam; tum ex eo quod in confessione iudicatur etiam de occultissimis criminibus, quæ ad solius Dei cognitionem pertinent : at in foro exteriori homo est verus iudex, etiam ut homo, licet a Deo sit constitutus : et ideo solum iudicat de manifestis, et potest invitum prorsus cogere ad penam.

Argumentum nonum. Pontifex potest dare libellum repudiij sponsæ suæ Ecclesie per renuntiationem; ut patet in Sexto, de Renuntiat. cap. 1. ergo potest etiam Ecclesiam dare libellum sponso suo Pontifici, et alium sibi eligere.

Respondeo primo : negando consequentiam : nam Pontifex est supra Ecclesiam, non e converso. Unde etiam Deuter. XXIV poterat vir dare libellum repudiij uxori : at quod uxor posset dare libellum viro, nusquam legitur. Secundo dico : Pontificem non posse renuntiare Pontificatui sine consensu Ecclesie; et proinde si Ecclesia posset dare libellum repudiij Pontifici, non posset sine illius consensu; quando autem ipse consentiret, sponte abdicaret se, non cogere invitum.

(1) III. Reg. II, 29.

CAPUT XXX.

*Solvitur argumentum ultimum, et tractatur
questio: An Papa hæreticus deponi possit.*

Argumentum decimum. Pontifex in casu hæresis potest ab Ecclesia judicari et deponi, ut patet dist. 40. can. Si Papa; igitur subjectus est Pontifex humano iudicio, saltem in aliquo casu.

Respondeo: sunt de hac re quinque opiniones. Prima est Alberti Pighii lib. IV, cap. 8. hierarch. Eccles. ubi contendit, Papam non posse esse hæreticum; proinde nec deponi in ullo casu, quæ sententia probabilis est, et defendi potest facile, ut postea suo loco ostendemus. Quia tamen non est certa, et communis opinio est in contrarium, operæ pretium erit videre, quid sit respondendum, si Papa hæreticus esse possit.

Est ergo secunda opinio, Papam eo ipso quo in hæresim incidit, etiam interiorem tantum, esse extra Ecclesiam et depositum a Deo, quocirca ab Ecclesia posse judicari, id est, declarari depositum jure divino, si adhuc recuset cedere. Hæc est Joan. de Turrecremata lib. IV, par. 2, cap. 20, sed mihi non probatur. Nam jurisdictioni datur quidem Pontifici a Deo, sed hominum opera concurrente, ut patet, quia ab hominibus habet iste homo qui antea non erat Papa, ut incipiat esse Papa; igitur non auferitur a Deo nisi per hominem: at hæreticus occultus non potest ab homine judicari; nec ipse sponte eam potestatem vult relinquere. Adde, quod fundamentum hujus opinionis est, quod hæretici occulti sint extra Ecclesiam, quod esse falsum nos prolixè ostendimus in lib. I de Eccl.

Tertia opinio est in altero extremo, nimirum, Papam neque per hæresim occultam, neque per manifestam, esse depositum aut deponi posse. Hanc refert et refellit Turrecremata loc. not. et sane est opinio valde improbabilis. Primo, quoniam hæreticum Papam posse judicari, expresse habetur can. Si Papa dist. 40. et apud Innocentium serm. 2 de consec. Pontif. Et quod majus est in VIII Synodo, act. 7. recitantur acta Concilii Romani sub Adriano, et in iis contineba-

tur, Honorium Papam jure videri anathematizatum, quia de hæresi fuerat convictus, ob quam solam causam licet minoribus judicare majores. Ubi notandum est, quod etsi probabile sit, Honorium non fuisse hæreticum, et Adrianum II Papam deceptum ex corruptis exemplaribus VI Synodi, falso putasse Honorium fuisse hæreticum: lamem non possumus negare, quin Adrianus cum Romano Concilio, imo et tota Synodus VIII generalis senserit, in causa hæresis posse Romanum Pontificem judicari. Adde, quod esset miserrima conditio Ecclesie, si lupum manifeste grassantem, pro Pastore agnosceret cogere.

Quarta opinio est Cajetani in tract. de auctor. Papæ et Conc. cap. 20 et 21, ubi docet, Papam hæreticum manifestum non esse ipso facto depositum sed posse, ac debere deponi ab Ecclesia: quæ sententia meo iudicio defendi non potest. Nam in primis, quod hæreticus manifestus ipso facto sit depositus, probatur auctoritate et ratione. Auctoritas est B. Pauli, qui in epist. ad Titum III jubet, hæreticum post duas correptiones, id est, postquam manifeste appareat pertinax, vitari, et intelligit ante omnem excommunicationem, et sententiam judicis; et ibidem scribit Hieronymus, ubi dicit, alios peccatores per sententiam excommunicationis excludi ab Ecclesia; hæreticos autem per se decedere et præcidi a corpore Christi: at non potest vitari Papa manens Papa; quomodo enim vitabimus Caput nostrum? quomodo recedemus a membro nobis juncto?

Ratio vero et quidem certissima hæc est. Non Christianus non potest ullo modo esse Papa, ut Cajetanus fatetur in eod. lib. cap. 26 et ratio est, quia non potest esse Caput id quod non est membrum; et non est membrum Ecclesie is qui non est Christianus: at hæreticus manifestus non est Christianus, ut aperte docet Cyprianus lib. IV, epist. 2. Athanasius ser. 2. cont. Arian. Augustinus lib. de grat. Christ. cap. 20. Hieronymus cont. Lucifer. et alii; hæreticus igitur manifestus Papa esse non potest.

Respondet Cajetanus in Apol. pro tract. predicto cap. 23. et in ipso tract. cap. 22. hæreticum non esse Christianum simpliciter, sed esse secundum quid: nam cum duo faciant Christianum, Fides et character, hæreticus amissa Fide, adhuc retinet characterem et ratione illius adhuc adheret aliquo modo

Ecclesie, et capax est jurisdictionis; proinde adhuc est Papa, sed deponendus; quia per hæresim est dispositus, dispositione ultima, ad non esse Papam: qualis est homo, non quidem mortuus, sed in extremis constitutus.

At contra. Nam in primis si ratione characteris hæreticus maneret actu conjunctus cum Ecclesia, nunquam posset præcidi et separari actu ab ea, quia character est indelebilis: at omnes fatentur, quosdam posse præcidi de facto ab Ecclesia; igitur character non facit hominem hæreticum esse actu in Ecclesia, sed solum esse signum quod fuerit in Ecclesia, et quod debeat esse in Ecclesia. Quomodo character ovi impressus, quando illa errat in montibus, non facit eam esse in ovili, sed indicat ex quo ovili fugerit, et quo iterum compelli possit. Et confirmatur ex B. Thoma, qui III par. q. VIII, artic. 3. dicit, eos qui Fide carent non esse unitos Christo actu, sed in potentia tantum: ubi loquitur de unione interna, non externa, quæ fit per confessionem Fidei, et visibilia Sacramenta. Cum ergo character ad interna pertineat non ad externa secundum B. Thomam, solus character non unit actu hominem cum Christo.

Deinde. Vel Fides est dispositio necessaria simpliciter ad hoc ut aliquis sit Papa, vel tantum ad bene esse. Si primum; ergo ista dispositio sublata per contrariam quæ est hæresis, mox Papa desinit esse: neque enim potest forma conservari sine necessariis dispositionibus. Si secundum: ergo non potest deponi Papa propter hæresim: nam alioquin deberet deponi etiam propter ignorantiam et improbitatem et similia, quæ tollunt scientiam et probitatem, et alias dispositiones necessarias ad bene esse Papæ. Et præterea fatetur Cajet. in tract. præd. cap. 26. ex defectu dispositionum non necessarium simpliciter, sed tantum ad bene esse, Papam non posse deponi.

Respondet Cajetanus, Fidem esse dispositionem necessariam simpliciter, sed partialem, non totalem; et proinde Fide remota, adhuc Papam manere Papam propter aliam partem dispositionis, quæ dicitur character, et adhuc remanet.

At contra. Vel totalis dispositio, quæ est character et Fides, est necessaria simpliciter, vel non, sed sufficit partialis. Si primum; ergo remota Fide, non amplius remanet dis-

positio necessaria simpliciter, quia totalis erat necessaria simpliciter, et jam non est amplius totalis. Si secundum; ergo Fides non requiritur nisi ad bene esse, et proinde propter ejus defectum Papa deponi non potest. Deinde quæ habent ultimam dispositionem ad interitum, paulo post desinunt esse sine alia vi externa, ut patet; igitur et Papa hæreticus sine alia depositione per se desinit esse Papa.

Denique SS. Patres concorditer docent, non solum hæreticos esse extra Ecclesiam; sed etiam ipso facto carere omni jurisdictione et dignitate Ecclesiastica. Cyprianus lib. II, epist. 6: «Dicimus, inquit, omnes omnino hæreticos atque schismaticos nihil habere potestatis ac juris»: et lib. II, epist. 1 docet, hæreticos ad Ecclesiam redeuntibus suscipiendos ut laicos, etsi antea in Ecclesia presbyteri, vel Episcopi fuerint. Optatus lib. I cont. Parmen. docet, hæreticos et schismaticos claves regni cælorum habere non posse, nec solvere aut ligare. Ambrosius lib. I de poenit. cap. 2. et Augustinus in Enchir. cap. 63. Idem docet Hieronymus lib. cont. Lucifer: «Non quod Episcopi, inquit, esse possint qui hæretici fuerant, sed quod constaret, eos, qui recipiuntur, hæreticos non fuisse.»

Celestinus Papa I in epist. ad Jo. Antioch. quæ habetur in Concil. Ephes. tom. I, cap. 19: «Si quis, inquit, ab Episcopo Nestorio aut ab aliis qui eum sequuntur, ex quo talia prædicare coperunt, vel excommunicatus vel exutus est, seu antistitis seu cleri dignitate, hunc in nostra communione et durasse et durare manifestum est, nec judicamus eum remotum: quia non poterat quemquam ejus removere sententia, qui se jam præbuerat ipse removendum.» Et in epistol. ad Cler. Constantinopol. «Sedis, inquit, nostra sancti auctoritas, nullum sive Episcopum, sive Clericum seu professionem aliquam Christianum, qui a Nestorio vel ejus similibus, ex quo talia prædicare coperunt, vel loco suo, vel communione detecti sunt, vel dejectum, vel excommunicatum videri; quia neminem dejicere vel removere poterat, qui prædicans talia titubavit.» Idem repetit et confirmat Nicolaus I in epist. ad Michael. Denique etiam B. Thomas II, q. XXXIX, art. 3 docet, schismaticos mox perdere omnem jurisdictionem, et irrita esse, si quæ ex jurisdictione agere conentur.

Neque valet quidam respondent:

istos Patres loqui secundum antiqua Jura; nunc autem ex decreto Concilii Constantiensis non amittere jurisdictionem, nisi nominatim excommunicatos, et percussores clericorum. Hoc, inquam, nihil valet: nam Patres illi cum dicunt hereticos amittere jurisdictionem, non allegant ulla jura humana, quæ etiam forte nulla exstabant de hac re: sed argumentantur ex natura hæresis. Concilium autem Constantiense non loquitur nisi de excommunicatis, id est, de his qui per sententiam Ecclesiæ amiserunt jurisdictionem: heretici autem etiam ante excommunicationem sunt extra Ecclesiam, et privati omni jurisdictione, sunt enim proprio judicio condemnati, ut docet Apostolus ad Titum III, hoc est, præcisi a corpore Ecclesiæ sine excommunicatione, ut Hieronymus exponit.

Deinde quod secundo Cajetanus dicit, posse Papam hæreticum ab Ecclesia deponi vere et ex auctoritate, non minus videtur falsum, quam primum. Nam si Ecclesia invitum Papam deponit: certe est supra Papam, cujus oppositum in illo tractatu idem Cajetanus defendit. Sed respondet ipse: Ecclesiam ex eo quod Papam deponit, non habere auctoritatem in Papam, sed solum in illam conjunctionem personæ cum Pontificatu: ut enim Ecclesia potest conjungere Pontificatum cum tali persona, et tamen non dicitur propterea esse supra Pontificem; ita potest separare Pontificatum a tali persona in casu hæresis, et tamen non dicitur esse supra Pontificem.

At contra. Nam primo, ex eo quod Papa deponit Episcopos, deducunt, Papam esse supra Episcopos omnes, et tamen Papa deponens Episcopum non destruit Episcopatum, sed solum separat ab illa persona. Secundo, deponi invitum a Pontificatu sine dubio est poena; igitur Ecclesia invitum Papam deponens, sine dubio ipsum punit: at punire est superioris et judicis. Tertio, quia secundum Cajetanum et cæteros Thomistas, re idem sunt totum et partes simul sumptæ; igitur qui habet auctoritatem in partem simul sumptas, ita ut eas superare possit, habet etiam in ipsum totum, quod ex partibus illis consurgit.

Neque valet Cajetani exemplum de electoribus, qui habent potestatem applicandi Pontificatum certæ personæ, et tamen non habent potestatem in Papam. Nam dum res fit, actio exercetur circa materiam rei futu-

ræ, non circa compositum quod nondum est: at dum res destruitur, exercetur circa compositum, ut patet in rebus naturalibus. Itaque Cardinales dum Pontificem creant, exercent suam auctoritatem, non supra Pontificem quia nondum est, sed circa materiam, id est, circa personam quam per electionem quodammodo disponunt, ut a Deo Pontificatus formam recipiat; at si Pontificem deponerent, necessario exercerent auctoritatem supra compositum, id est, supra personam Pontificia dignitate præditam, id est, supra Pontificem.

Est ergo quinta opinio vera, Papam hæreticum manifestum per se desinere esse Papam et Caput, sicut per se desinit esse Christianus et membrum corporis Ecclesiæ; quare ab Ecclesia posse eum judicari et puniri. Hæc est sententia omnium veterum Patrum, qui docent, hæreticos manifestos mox amittere omnem jurisdictionem, et nominatim Cypriani lib. IV, epist. 2, ubi sic loquitur de Novatiano, qui fuit Papa in schismate cum Cornelio: « Episcopatum, inquit, tenere non posset, et si Episcopus primus factus, a Coepiscoporum suorum corpore et ab Ecclesiæ unitate discederet. » Ubi dicit Novatianum, etsi verus ac legitimus Papa fuisset, tamen eo ipso casurum fuisse a Pontificatu, si se ab Ecclesia separaret.

Eadem est sententia doctissimorum Recentiorum, ut Jo. Driedonis, qui lib. IV de Script. et dogmat. Eccles. cap. 2, par. 2, sent. 2, docet, eos tantum ab Ecclesia separari, qui vel ejiciuntur, ut excommunicati, vel per se discedunt et oppugnant Ecclesiam, ut hæretici et schismatici. Et sententia septima dicit, in iis, qui ab Ecclesia discesserunt, nullam prorsus remanere spirituales potestatem super eos, qui sunt de Ecclesia. Idem Melchior Canus, qui lib. IV de loc. cap. 2 docet, hæreticos non esse partes Ecclesiæ, nec membra, et cap. ult. ad argument. 12, dicit, non posse vel cogitatione informari, ut aliquis sit Caput et Papa, qui non est membrum neque pars. Et ibidem disertis verbis docet, hæreticos occultos adhuc esse de Ecclesia, et partes, ac membra, atque adeo Papam hæreticum occultum adhuc esse Papam. Eadem est aliorum etiam, quos citavimus in lib. I de Ecclesia.

Fundamentum hujus sententiæ est, quoniam hæreticus manifestus nullo modo est membrum Ecclesiæ, id est, neque animo ne-

que corpore, sive neque unione interna, neque externa. Nam Catholici etiam mali sunt uniti et sunt membra, animo per Fidem, corpore per confessionem Fidei, et visibulum Sacramentorum participationem: hæretici occulti, sunt uniti et sunt membra, solum externa unione, sicut e contrario, boni Cathecumeni sunt de Ecclesiæ; interna unione tantum, non autem externa: heretici manifesti nullo modo, ut jam probatum est.

CAPUT XXXI.

Idem probatur ex nominibus, quæ Romano Pontifici tribui solent.

Argumentum postremum sumitur ex nominibus Episcopi Romani, quæ sunt quindecim, Papa, Pater Patrum, Christianorum Pontifex, summus Sacerdos, Princeps sacerdotum, Vicarius Christi, Caput corporis Ecclesiæ, Fundamentum ædificii Ecclesiæ, Pastor ovilis Domini, Pater et Doctor omni um Fidelium, Rector domus Dei, Custos vineæ Dei, Sponsus Ecclesiæ, Apostolicæ Sedis Præsul, Episcopus universalis. Ex quibus omnibus et singulis aperte colligitur ejus primatus.

Primum ergo et communissimum, atque antiquissimum Episcopi Romani nomen est Papa. Nam B. Ignatius in epist. ad Mariam Zarbensem scribens: « Cum esses, inquit, Romæ apud Papam Linum etc. » Est autem Papa seu Pappas apud Græcos vox, qua blandientes vel balbutientes pueruli parentes suos appellare solebant, ut apparet ex Philemone Comico apud Athenæum lib. VIII, ubi legitur: *παππὰ πλάκται*, et Homer. Odys. lib. VI, ubi filia dicit patri, *παππὰ φει*: apud Latinos veteres similiter patrem vel avum, id est, patrem patris significabat. Juvenalis Satyra VI:

Mordeat ante aliquis quidquid porrexerit illa
Quæ peperit, timidus prægnatæ pocula Pappas.

Item Ausonius ad Nepotem suum:

Pappos, aviasque trementes.
Asteterunt patribus seri nova cura nepotes.

Hinc ergo Ecclesiastici patrem spirituale blandio illo vocabulo Papam appellare ceperunt.

Quamvis autem nomen hoc tribuatur a veteribus interduo cullibet Episcopo; nam Hieronymus in omnibus epistolis ad Augustinum, eum Papam appellat, sicut etiam nunc quilibet Sacerdos dicitur pater: nihilominus tamen, tribus modis ex hoc nomine colligitur Episcopi Romani primatus. Primo, quia per antonomasiam, eum absolute pronuntiat Papa, ipse solus intelligitur, ut patet ex Conc. Chalced. act. 16. ubi legitur: « Beatissimus et Apostolicus vir Papa hoc nobis præcipit. » Nec additur Leo, aut Romanus, aut urbis Romæ; aut aliquid aliud. Secundo, quia solus ipse totius Ecclesiæ dicitur Papa, ut patet ex eodem Conc. Chalced. act. 16. ubi Leo vocatur universalis Ecclesiæ Papa: et ex Liberati Breviar. cap. 22. ubi legitur, nullum esse Papam super Ecclesiam Mundi totius, nisi Romanum Pontificem. Tertio, ex eo quod Episcopus Romanus a toto Mundo et a generalibus Conciliis vocatur pater sive Papa: ipse vero neminem vocat Papam vel patrem, sed omnes filios vel fratres, ut patet ex epist. ad Conc. II, apud Theodoretum lib. V, c. 10. et ex epist. Conc. Chalced. ad Leonem.

Secundum nomen est Pater Patrum: quod tribuitur Damaso Pontifici a Stephano Archiepiscopo Carthaginiensi, in epist. ad ipsum Damasum, quam scripsit nomine trium Conciliorum Africæ: « Beatissimo Domino et Apostolico culmine sublimato, S. Patri Patrum, Damaso Papæ etc. » Nec ulli alteri unquam hoc nomen communicatum legitur.

Tertium est, Pontifex Christianorum, apud Eusebium in Chron. anni 44.

Quartum est, Summus Pontifex, quod in ead. epist. Stephani legitur, sic enim sequitur: « Et summo omnium Præsulum Pontifici. » Quo etiam titulo utitur Gregorius lib. I, cap. 4. Dialog. B. Anselmus in præfat. lib. de Incarn. Verbi ad Urbanum Papam: et B. Bernardus in omnibus epistolis ad Romanos Pontifices. Hieronymus in præfat. Evang. ad Damas.: « Tu, inquit, qui summus Sacerdos es. » Et in VI Synodo act. 18. in serm. acclamat. totum Concilium vocat Agathonem sanctissimum Patrem nostrum et summum Papam.

Quintum est, Princeps Sacerdotum, de hoc legitur in epist. Valentiani ad Theodos.

quæ habetur ante Concilium Chalcedonense in tom. I. Conciliorum: « Beatus Rom. urbis Episcopus, cui principatum sacerdotii super omnes antiquitas contulit etc. » Et apud Prosperum lib. II de vocatione Gentium, c. 6. « Roma propter sacerdotii principatum, amplior facta est arce religionis, quam solio potestatis. »

At objicit Calvinus lib. IV Instit. cap. 7, §. 3. Concilium Carthaginiense III, can. 26. ubi vetatur, ne quis Princeps sacerdotum, aut summus Sacerdos dicatur, sed solum primæ Sedis Episcopus. Respondeo: Concilium statuisse solum de Episcopis Africæ, inter quos multi erant Primates æquales, ne ullus eorum summus Sacerdos, aut Princeps aliorum diceretur: nec enim Concilium hoc provinciale Romanum Pontificem, aut aliarum provinciarum Episcopos obligare poterat. Itaque Gregorius, Anselmus, Bernardus, et ipsa VI Synodus, non obstante isto Canone, Romanum Episcopum summum Pontificem vocaverunt.

Sextum est, Vicarius Christi, quo titulo utitur S. Bernardus lib. II de Consider. et Concilium Lugdunense sub Gregorio X. ut habetur in Sexto; tit. de Elect. cap. Ubi periculum.

Septimum est, Caput Ecclesiæ, quo utitur Concilium Chalcedonense in epistol. ad Leonem: « Quibus tu velut membris Caput præeras, » et act. 4. ejusdem Concilii dicitur Ecclesia Romana Caput omnium Ecclesiarum.

At objicit Calvinus lib. IV Instit. cap. 7, §. 21. S. Gregorius, qui lib. IV, c. 28. ad Joan. Episc. Constantinop. : « Petrus, inquit, primum membrorum sanctæ et universalis Ecclesiæ est. Paulus, Andreas, Jacobus, quid aliud quam singularium plebium sunt capita? omnes tamen sub uno capite membra Ecclesiæ sunt. » Ubi Gregorius reprehendit Joannem, qui se Caput totius Ecclesiæ facere volebat, et utitur hoc argumento. Quia nec Petrus, nec ullus alius Apostolus Caput fuit totius Ecclesiæ, sed solum Capita fuerunt singularium Ecclesiarum, et membra Ecclesiæ universalis.

Respondeo: aliquem esse Caput totius Ecclesiæ, dupliciter intelligi potest. Uno modo, ut ita sit Caput, ut ipse solus sit Caput, et Princeps, et cæteri omnes inferiores non sint Capita, nec Principes, sed solum ejus Vicarii. Altero modo, ut ipse quidem sit Caput, sed generale, ita ut non

tollat interiora particularia et vera Capita: quomodo cause universales non tollunt particularia: et quomodo in exercitu Imperator non tollit particularia Duces legionum, et cohortium.

Et quidem primo modo, solus Christus est Caput omnium Ecclesiarum: siquidem comparati ad Christum, omnes sunt Vicarii et administrati: nec ullus dici potest collega ejus, vel Coepiscopus: et Petrus hoc modo non est Caput, nisi Romanæ Ecclesiæ particularis; solum enim hujus Ecclesiæ est particularis et solus Episcopus, et Caput: cæterarum autem particularia Capita sunt ipsarum Episcopi, qui sunt veri Principes, et Petri, non Vicarii, sed collega et Coepiscopi, et de hac significatione agit hoc loco B. Gregorius. Altero modo Petrus fuit, et nunc est Romanus Pontifex vere Caput omnium Ecclesiarum, ut ipse idem Gregorius his verbis docet lib. XI, epist. 42.: « Apostolicæ sedis reverentia nullius præsumptione turbetur: tunc enim membrorum status integer perseverat, si caput fidei nulla pulset injuria. » Et epist. 54.: « Sedes Apostolica omnium Ecclesiarum caput est. » Idem quoque habet in explicat. IV. Psalmi penitentialis.

Octavum est, Fundamentum: Hieronymus in epist. 4. ad Damas. de nom. hypost. « Super hanc petram edificatam Ecclesiam scio. » Ubi Damasus petram Ecclesiæ vocat.

Nonum est, Pastor Oviliis Dominici, Ambrosius epist. 81. ad Siricum Papam: « Recognovimus litteris sanctitatis tuæ, boni pastoris excurias, quam fideliter tibi commissam januam serves, et pia sollicitudine Christi ovile custodias. »

Decimum est, Rector Domus Dei: Ambrosius in I. Timoth. III: « Domus Dei est Ecclesia, cujus hodie Rector est Damasus. »

Undecimum est, Custos Vinæ: Concilium Chalced. in ep. ad Leonem: « Insuper contra ipsum, et i vinæ custodia a Salvatore commissa est, id est, contra tuam Apostolicam sanctitatem, extendit insaniam. »

Duodecimum est, Pater et Doctor omnium Christianorum. Ita habemus in Conc. Florent. sess. ult. qua ratione etiam Romana Ecclesia vocatur mater et magistra omnium Ecclesiarum, ut habemus in Conc. Lateran. sub Innocentio III, c. 5.

Decim tertium est, Sponsus Ecclesiæ.

Sic appellatur Papa in Conc. Lugdun. generali, ut habetur c. Ubi periculum, de Elect. in Sexto.

Sed objiciunt aliqui B. Bernardum, qui in ep. 237. monet Eugenium Papam, ne se Ecclesiæ sponsum existimet, sed sponsi amicum, et quod absurdum videtur, ut Vicarius Regis Regiæ sponsus dicatur.

Respondeo: sicut Papa dicitur Caput, Rector, Pastor Ecclesiæ loco Christi; ita etiam dicitur Sponsus loco Christi, sive ut Christi Vicarius et Minister. Nam verus et principalis Sponsus Christus est, ut dicitur Joan. III, ipse enim Ecclesiam spiritu suo fecundat, et ejus solius semine (quod est verbum Dei) nascuntur filii: Pontifices autem dicuntur sponsi, quia cooperantur extrinsecus in generatione filiorum, tanquam Ministri Verbi et Sacramentorum, et filios non sibi, sed Christo generant. Bernardus ergo solum admonere intendit Pontificem, ne se principalis sponsus arbitretur: et quamquam absurdum est in carnali generatione, Regem juvari a Vicario, et unam dici multorum sponsam, tamen in spirituali non est absurdum.

Decimum quartum est, Apostolicæ Sedis Præsul. Est autem observandum, interdum ab Antiquis vocari Sedes Apostolicas, non solum Romanam, sed etiam Antiochenam, Hierosolymitanam, Ephesinam, et alias, quas Apostoli fundaverunt, et in quibus tanquam Episcopi sederunt, ut patet ex Tertuliano lib. de præscript. ex Augustino ep. 162 et aliis.

Sed in tribus excellit Romanus Pontifex quantum ad hoc nomen. Primo, quia eum dicitur absolute Sedes Apostolica, et non additur Antiochena, vel Ephesina, vel Romana etc. semper intelligitur Romana, quæ per antonomasiam dicitur Apostolica; ut patet ex Augustino epist. 406.: « Missæ sunt, inquit Augustinus, de hac re ex duobus Conciliis Carthaginiensi et Milevitano relationes ad Antiochenam Sedem. » Non addit Romanam, et tamen eam vult intelligi, siquidem relationes illas ad Innocentium Papam missas fuisse, constat ex epist. 90. et 92. ejusdem Augustini: similia exempla passim occurrunt.

Secundo, quia Romanus Pontifex, non solum dicitur Sedem Apostolicam tenere, ut Antiochenus, et Ephesinus, sed etiam principatum Apostolicæ Sedis, ut patet ex Augustino ep. 162.

Tertio, quia Romanus Pontifex, non tan-

tum dicitur Præsul Apostolicæ Sedis, ut Antiochenus et quidam alii, sed etiam munus ejus dicitur Apostolatus, ut patet ex Conc. Chalced. act. 4. ubi legitur, Vicarios Leonis dixisse: « Præcipere dignatus est ejus Apostolatus, ut Dioscorus non sedeat in Concilio. » Item Honorius Imperator, in epist. ad Bonif.: « Primum petimus, inquit, ut quotidianis orationibus Apostolatus tuus studium, ac votum suum circa salutem, atque imperium nostrum dignetur intendere. » Item epist. Episc. Gallie, quæ est inter ep. Leonis 51.: « Det, inquit, Apostolatus vester nostræ veniam tarditati. » Denique in epist. Bernardi 190. ad Innocent. legitur: « Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula quæque et scandala, emergentia in regno Dei etc. » Quod nomen de nullo alio legitur, quam de Romano Pontifice.

Ex quo deducitur; Antiochenum et Ephesinum, et similes, fuisse quidem Episcopos Apostolicarum Sedium, id est, earum in quibus Apostoli sederant: sed non successisse Apostolis in Apostolatu ullo modo; alioquin etiam ipsorum dignitas diceretur Apostolatus. At Romanum Pontificem esse Episcopum Apostolicæ Sedis, et succedere aliquo modo in Apostolatu, id est, in cura totius Orbis terræ, quæ erat pars quedam Apostolatus, et propterea Apostolatum vocari ipsius gradum. Ex quo soluta manet objectio quedam Nili, qui in suo lib. de Prim. Papæ ex eo probare nititur, Romanum Pontificem non habere primatum in aliis Episcopos, quod Antiochenus etiam, et Ephesinus, et Hierosolymitanus Episcopi thronos Apostolicos habere legantur.

Decimum quintum est, Episcopus Universalis. In Conc. Chalced. act. 3. leguntur tres epistolæ diversorum Græcorum ad Leonem Papam, quæ omnes ita incipiunt: « Sanctissimo et beatissimo universali Archiepiscopo et Patriarchæ magnæ Romæ Leoni. » Ex quibus verbis tria mendacia hæreticorum refluntur. Unum est Lutheri lib. de potest. Papæ, ubi cum dixisset, Gregorium recussasse nomen Universalis, subjungit: « Quid, inquit, de nomine Summi et Sanctissimi dixisset? » Itaque significat Lutherus, tempore Gregorii nondum fuisse auditum nomen Sanctissimi et Summi: in quo incredibilis imperitia, aut malitia Lutheri detegitur; nam sanctissimum Papam Romanum omnes veteres appellant, et locus jam citatus aperte obstruit os Lutheri.

Quid, quod in act. 2. ejus. Conc. Chalced. Aetius Episcopus Nicopolis S. Leonem Dominum nostrum, et sanctissimum Papam vocat? Quo titulo, nullus alius haereticis nostri temporis magis displicet; cum tamen is non displicerit olim universo Concilio, et Senatui, ac Iudicibus, quibus audientibus Aetius dixit: « Quoniam nunc Domini nostri, et sanctissimi Papae lecta est epistola etc. » Nomine *Summi* utitur Gregorius ipse; ut supra notavimus, in lib. I Dialog. c. 4. et universum Concilium Chalcedonense in ep. ad Leonem *summitas tua* Leoni Pontifici dicit.

Alterum est Magdeburgensium, qui Cent. VI, c. 7, colum. 439. dicunt, Romanum Pontificem creatum fuisse Patriarcham a Justino Imperatore anno 320. At si ita est, quomodo in Concilio Chalcedonensi, quod celebratum est anno 454, frequentissime vocatur Leo universalis Patriarcha?

Tertium est Calvinii, qui l. IV Instit. c. 7, §. 4. refert verba B. Gregorii, qui lib. IV, ep. 32. et alibi asserit, oblatum praedecessoribus suis in Concilio Chalcedonensi nomen Universalis: et mox subjungit: « Hoc nullam habet veri speciem: nec enim tale quidpiam in actis ejus Concilii legitur. » At sane impudens est hoc mendacium; etsi enim Concilium nihil de hac re decrevit; tamen satis constat, nomen hoc tribui Romano Pontifici non displicuisse Concilio; cum act. 3. saepissime hoc nomine appelleretur Leo Pontifex, et nemo in Concilio talem appellationem reprehenderit.

Sed objicit idem Calvinus contra hoc nomen verba Gregorii, qui lib. IV, epist. 32. et aliis in locis multis saepissime repetit, nomen Episcopi universalis esse profanum, sacrilegum, Antichristi praenuntium; et ideo neminem ex suis praedecessoribus illo nunquam uti voluisse. Objiciunt etiam Illyricus in lib. de hist. Conc. VI Carthagin. et Lutherus lib. de pot. Papae, Canonem Concilii Africani citatum a Gratiano dist. 99. can. Primae sedis, ubi legitur: « Universalis autem, nec Romanus Pontifex appelleretur. »

Respondeo: duobus modis posse intelligi nomen universalis Episcopi. Uno modo, ut ille qui dicitur Universalis intelligatur esse solus Episcopus omnium urbium Christianarum, ita ut ceteri non sint Episcopi, sed Vicarii tantum illius, qui dicitur Episcopus universalis: et hoc modo nomen hoc, est vere profanum, sacrilegum, et Antichristianum;

et hac significatione loquitur Gregorius, ut patet ex ratione, quam reddit: Sic enim ait lib. IV, epist. 34. ad Constant. : « Triste valde est, ut patienter feratur, quatenus respectis omnibus, praedictus frater, et Coepiscopus meus solus conetur appellari Episcopus. » Et lib. IV, epist. 36. ad Eulog. : « Si unus Patriarcha universalis dicitur, Patriarcharum nomen ceteris derogatur. » Et lib. VII, epist. 69. ad Euseb. : « Si unus universalis est restat ut vos Episcopi non sitis. » Altero modo, dici potest Episcopus universalis, qui habet curam totius Ecclesiae, sed generalem; ita ut non excludat particulares Episcopos. Et hoc modo, nomen hoc posse tribui Romano Pontifici ex mente Gregorii, probatur.

Primo, quia fatetur Gregorius lib. IV, ep. 32. et aliis seq. tributum nomen universalis Episcopi Romano Pontifici a Concilio Chalcedonensi, quod sanctum et Catholicum fuisse idem Gregorius passim docet; existimavit igitur B. Gregorius in aliquo sensu hoc nomen Romano Pontifici convenire. Secundo, quia idem Gregorius lib. IV, epist. 32. asserit, Petro totius Ecclesiae curam esse commissam a Domino, quod est idem ac si diceret, Petrum Episcopum universalem esse a Christo constitutum.

Tertio, quia etsi Romani Pontifices, ut Gregorius recte dicit, non se vocaverunt nunquam universales Episcopos; tamen saepe se vocaverunt Episcopos Ecclesiae universalis, ut patet ex epist. 2. Sixti I, ex 4. Victoris I, ex 2. Pontiani, ex 2. Stephani I, ex 54, 62 et 65. Leonis I. Quae testimonia sine dubio Gregorius legerat, nec ignorabat idem esse quoad sensum, Episcopum Ecclesiae universalis et Episcopum universalem.

Sed dices. Si hoc nomen bonum sensum habere potest: quare Gregorius absolute pronuntiat, esse superbum, sacrilegum, profanum, et absolute vetat usum illius?

Respondeo: duabus de causis: primo, ad cautelam; sicut etiam nomen, Christotocos, bonum sensum habet; et tamen Patres veterunt usum illius nominis, ne videlicet sub illo nomine lateret haeresis Nestorii, qui Mariam, Christi matrem, sed non Dei matrem appellabat. Secundo, quia questio tunc erat: an Joanni Constantinopolitano Episcopo hoc nomen concedi posset, non autem an concedi posset Romano Pontifici: quoniam igitur Joanni illi in nullo sensu conveniebat nomen universalis, et tamen illud sibi usur-

pabat; ideo simpliciter et absolute Gregorius pronuntiat, hoc nomen esse profanum, et sacrilegum, nimirum quatenus tribuitur Episcopo Constantinopolitano: et nihilominus etiam illud recusavit, quamvis sibi in aliquo sensu conveniret, ad melius et facilius comprimendam superbiam Episcopi Constantinopolitani. Ex his manet solum argumentum Calvinii.

Ad alterum Lutheri et Illyrici dico: eos non advertisse, verba illa non esse Concilii Africani, sed Gratiani, qui postquam retulerat Canonem Concilii Africani, quo prohibetur Episcopus primae Sedis dici Princeps sacerdotum, addit de suo: « Universalis autem nec Romanus Pontifex dicitur. » Quae verba quia Gratiani sunt, non habent auctoritatem: et praeterea intelligi possunt eo modo, quo verba B. Gregorii.

Esi autem hoc loco observatione dignum, quanta fuerit et sit etiam hoc tempore Graecorum pertinacia et superbia, et quam severe a Deo punita fuerit. Nam cum sedem Epi-

scopi Constantinopolitani, qua per annos amplius 300 inter sedes primas nullum locum habuerat, non solum ad Patriarchatum evehere, et sedi Alexandrinae atque Antiochena praefere, sed etiam Romanae aequare, et universalem facere voluerint, nec potuerint ad sanitatem reduci censuris Pelagii II. et aliorum Pontificum, (saepius enim pro hac causa excommunicati fuerunt, ut scribit Leo IX in epist. ad Mich.) nec etiam humilitate B. Gregorii, qui, ut scribit Joannes Diaconus in ejus vita lib. II, cap. 1. hac de causa se non Archiepiscopum, nec Patriarcham, sed Episcopum ac servum servorum Dei scribere cepit, nec edicto Phoca Imperatoris, de quo supra diximus. Tandem, judicante Deo de caelo, traditi sunt Graeci cum suo universali Patriarcha in manus Turcarum, quod eis eventurum praedixerat S. Brigitta lib. VII, cap. 9. Revelat, necnon Nicolaus Papa V, ut refert Gennadius Scholarius in lib. pro Conc. Flor. cap. 7, §. 12.